

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

ΗΘΙΚΑ

Περὶ τοῦ ἡθικοῦ νόμου.

Νόμος ἐν γένει καλεῖται πᾶσα ἐν-
πολὴ ἢ διαταγὴ, εἴτε προστακτικὴ
εἴτε ἀπαγορευτικὴ, ἥτις πρέπει ἀφεύ-
κτως νὰ ἐκπληρωθῇ χάριν σκοποῦ
σπουδαίου, ἀγαθοῦ καὶ δικαίου. Καὶ
ἐὰν μὲν αὕτη ἀπαξ δοθεῖσα ὑπὸ τοῦ
Θεοῦ εἰς τὴν φύσιν αἰετοτε ὑπ' αὐ-
τῆς κατ' ἀνάγκην μέχρι νεωτέρας
διαταγῆς ἐκπληροῦται, καλεῖται νό-
μος φυσικός· ἐὰν δ' ἀποτείνε-
ται εἰς λογικὰ καὶ ἐλεύθερα ὄντα καὶ
ἐπομένως ἢ ἐκτέλεσις αὐτῆς ἐξαρτᾶ-
ται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς ἐλευθέ-
ρας θελήσεως αὐτῶν, καλεῖται νό-
μος ἡθικός. Ὁ ἡθικός νόμος λέ-
γεται ἀνθρώπινος ἢ πολι-
τικός, ὅταν ὀρίζηται ὑπὸ τῶν ἀν-
θρώπων κατὰ τὰς ἀπαγορεύσεις τοῦ
νόμου καὶ τῆς συνειδήσεως,

ἀμέσως ἀποκαλύπτεται καὶ ἐκδηλοῦ-
ται τοῖς ἀνθρώποις ὡς θέλημα αὐ-
τοῦ. Κατὰ τὴν Χριστιανικὴν θρη-
σκίαν ὁ ἡθικός νόμος ἐνεγράφη κατὰ
πρῶτον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ συνειδή-
σει τοῦ ἀνθρώπου, ἔπειτα δὲ καὶ ῥη-
τῶς ἀπεκαλύφθη αὐτῷ. Ἡ ἀποκά-
λυψις δὲ αὕτη τοῦ ἡθικοῦ νόμου δια-
τηρεῖται μέχρι σήμερον ἐγγράφος ἐν
τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ, ἡ ὁποία πλὴν τῶν
περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν
ιδιοτήτων καὶ ἔργων αὐτοῦ διδαγ-
μάτων περιέχει καὶ πλείστας ὄσας
ἡθικάς ἐντολάς ἀποτεινομένας ἡμῖν
ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς θέλημα αὐτοῦ. Κε-
φαλαιωδέστερον ὁμοῦς ὁ ἡθικός νόμος
περιλαμβάνεται ἐν ταῖς δέκα ἐντο-
λαῖς, ταῖς δοθείσαις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ
τοῦ Μωϋσέως ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ εἰς
τὸν ἐκλεκτὸν καὶ περιούσιον λαὸν τοῦ
Κυρίου, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ἔμελ-

305

νόμος καὶ οἱ προφήται κρέμονται.
Καὶ ἀληθῶς ὁ ἐκπληρῶν τὰς δὺ-
ταύτας ἐντολὰς οὐδέποτε θέλει πρᾶ-
ξει κακόν τι ἐκουσίως, ἀλλ' αἰπο-
τε τὸ ἀγαθόν θὰ ἐκτελεῖ. διότι ὅτα-
τις ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, ζητεῖ νὰ ἐκ-
πληροῖ τὸ θέλημα αὐτοῦ, τὸ δὲ θέ-
λημα τοῦ Θεοῦ εἶναι βεβαίως ἅγιον
καὶ ἀγαθόν. ὁ δὲ ἀγαπῶν τὸν πλη-
σίον αὐτοῦ ὡς ἑαυτὸν πῶς εἶναι δυ-
νατὸν νὰ θελήσῃ νὰ πράξῃ εἰς αὐ-
τὸν κακόν τι καὶ οὐχὶ ἀγαθόν; Ἐν-
ταῦθα παρατηρητέον, ὅτι ἐκ τοῦ δι-
δαχθέντος εἰς ἡμᾶς παρὰ τοῦ Ἰησοῦ
Χριστοῦ ὑψίστου ἠθικοῦ νόμου δύναν-
ται νὰ ἐξάγωνται πάντα τὰ τοῦ ἀν-
θρώπου καθήκοντα, ἀλλ' ἡ ἐκάστοτε
ὀρθὴ καὶ ἀκριβὴς ἐξαγωγή αὐτῶν
δὲν εἶναι εὐχερὴς εἰς πάντα ἄνθρω-
πον. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν
Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν περιορίσθη μό-
νον εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ὑψίστου
τούτου ἠθικοῦ νόμου, ἀλλ' ἀναπτύσ-
σων καὶ διασαφηνίζων αὐτὸν ἔδωκεν
ἡμῖν πολλὰς καὶ διαφόρους μερικω-
τέρας ἐντολὰς, ἰδίᾳ μάλιστα διὰ τῆς
ἐπὶ τοῦ ὅρους λεγομένης διδασκαλίας
αὐτοῦ, ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ὁποίας εὗρη-
ται οἱ ἐννέα λεγόμενοι μακαρι-
σμοί. Ὅθεν ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς
νὰ μὴ ἀρκεσθῶμεν μόνον εἰς τὴν γνῶ-
σιν τοῦ εἰρημένου ὑψίστου ἠθικοῦ νό-
μου, καὶ ἐκάστοτε διὰ τῆς σκέψης
νὰ ζητῶμεν νὰ ἐξάγωμεν
τὸ πρακτέον, ἀλλὰ πρέ- 1τος

ᾧχθῶμεν καλῶς τὰ διάφορα καθήκοντα ἡμῶν, ὥστε ἐν πάσῃ περιστάσει νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν ἄνευ ἀμφιβολίας. Ἵνα δὲ τοῦτο γείνη τακτικώτερον καὶ ἐπιστημονικώτερον, πρέπει νὰ διαιρεθῶσι κατ' ἀρχὰς τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὑψίστου ἡθικοῦ νόμου εἰς καθήκοντα πρὸς τὸν Θεόν, καθήκοντα πρὸς τὸν πλησίον, καὶ καθήκοντα πρὸς ἑαυτόν· διότι ἕκαστος ἄνθρωπος ἀναλόγως τῆς ἰδιαιτέρας σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν καὶ πρὸς τὸν πλησίον καὶ πρὸς ἑαυτόν ἔχει ἰδιαίτερα καὶ ἀνάλογα καθήκοντα. Ἀλλὰ ποῖα ἡ σχέσις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν καὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ καὶ πρὸς ἑαυτόν, δὲς δ' εἰπεῖν, καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ ὄντα; Περὶ τούτου ἐς ἄλλοτε.

Θ. F.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ

Ἡ κατ' οἶκον ἀγωγή τῶν νηπίων.

Ἀνάγνωσις καὶ γραφή. (συνέχ.)

Ἀρχίζομεν ἀπὸ σήμερον νὰ ἐκθέσωμεν τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὅποιον κρίνομεν καλότερον νὰ διδάσκεται τὸ παιδίον τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν γραφήν. Πρὸς τοῦτο δὲ θὰ χωρίσω τὴν διδασκαλίαν τῶν γραμμάτων εἰς δύο μέρη. Πρῶτον τὴν ἀνάγνωσιν καὶ δεύτερον τὴν γραφήν. Ἐν τῇ ἀνάγνωσιν θὰ χωρίσω τὴν διδασκαλίαν εἰς δύο μέρη. Πρῶτον τὴν ἀνάγνωσιν καὶ δεύτερον τὴν γραφήν. Ἐν τῇ ἀνάγνωσιν θὰ χωρίσω τὴν διδασκαλίαν εἰς δύο μέρη. Πρῶτον τὴν ἀνάγνωσιν καὶ δεύτερον τὴν γραφήν.

ἀναγκαίως ὁδηγίας διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων τούτων.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀρχίσωμεν νὰ παραθέσωμεν τὰ μαθήματα, ἀπαιτεῖται νὰ προτάξωμεν τινὰ, ὅπως μὴ τὸ πρωτότυπον τῆς μεθόδου ἡμῶν δώσῃ ἀφορμὴν εἰς δυσμενῆ περὶ αὐτῆς κρίσιν. θέλομεν δηλ. δικαιολογήσει, ὅτι παράδοξον ἤθελε παρατηρήσει τις εἰς τὰ ἐκτεθησόμενα μαθήματα καὶ θέλομεν δείξει, ὅτι τοῦτο εἶνε πρὸς ὠφέλειαν τοῦ διδασκομένου.

Ἐπειδὴ πρόκειται νὰ μάθῃ τὸ παιδίον ὅσον τὸ δυνατὸν καλότερον καὶ ταχύτερον τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, δὲν πρόκειται δὲ βεβαίως νὰ μάθῃ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὀρθογραφίαν, ὅπερ ἀδύνατον, διὰ τοῦτο δὲν ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον νὰ τηρῶμεν τὴν ὀρθογραφίαν εἰς τὰ πρῶτα μαθήματα. Τοῦτο, ἀφ' ἑνὸς εὐλογον, ἀφ' ἑτέρου ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς εὐκολίαν μεγάλην εἰς τὸ νὰ διαθέσωμεν ἐν ταῖς μαθήμασι τὰ γράμματα μὲ τοιαύτην σειράν, ὥστε εὐκόλως νὰ ἐκμανθάνωνται ὑπὸ τοῦ παιδίου. θέλομεν δὲ ἀρχίσει νὰ τηρῶμεν τὴν ὀρθογραφίαν ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἐκείνων, ἀπὸ τῶν ὁποίων θὰ ἀρχίσῃ νὰ διδασκῇ ἡ διάφορος γραφὴ ἀπλῆς τινος φωνῆς. Ὁ τρόπος οὗτος παρέχει καλὴν ἐξῆς καλόν. Ὁ διδασκόμενος θὰ ἔννοιαν καλότερον εἰς τὴν φωνὴν δύο διαφόρων γραμμάτων δὲν διαφέρει καθόλου, ὅταν καὶ πρὶν εἶδῃ τὴν αὐτὴν

ρακειμένους.

Ἐκτὸς τούτου παρελείψαμεν τοὺς τόνους καὶ τὰ πνεύματα καὶ τὰ σημεῖα τῆς στίξεως καὶ τὸ ἐνωτικόν, θὰ ἀρχίσωμεν δὲ νὰ μεταχειριζώμεθα αὐτὰ εἰς τὸν συνεχῆ λόγον. Τοῦτο ἐπράξαμεν διὰ νὰ μὴ φέρωμεν σύγχυσιν εἰς τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον δυσκόλως μανθάνει τὴν χρῆσιν αὐτῶν. Ἐάν δὲ ἐγκαίρως διδαχθῇ τὰ σημεῖα ταῦτα, θὰ μάθῃ μόνον τὰ ὀνόματα χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ τίποτε περιπλέον. Καὶ ὥς πρὸς μὲν τὴν παράλειψιν τῶν πνευμάτων καὶ τῶν σημείων τῆς στίξεως καὶ τοῦ ἐνωτικῷ βεβαίως ἔκαστος ἐννοεῖ ὅτι ὀρθῶς ἐσκέφθημεν. Ἀλλὰ μήπως ἡ παράλειψις τῶν τόνων θὰ φέρῃ βλάβην; Οὐδόλως. Ἄν μετεχειριζόμεθα λέξεις ἀγνώστους εἰς τὸ παιδίον, ἴσως τότε θὰ ἦτο ἀνάγκη τῶν τόνων, διότι θὰ ἡγνόει τὸ παιδίον ποῦ θὰ τονίζῃ καὶ θὰ ἐτόνιζεν ὅπως ἤθελε τύχει. Ἀλλ' ἀφοῦ τὴν χρῆσιν ἀγνώστων εἰς τὸ παιδίον λέξεων ἐθεωρήσαμεν εὐλόγως ἀνωφελῆ, κάλλιον δ' εἶπεν, ἐπιβλαβῆ, καὶ θὰ μεταχειριζώμεθα λέξεις γνωστὰς εἰς αὐτὸ, τὸ νὰ διδαχθῇ ἀμέσως τοὺς τόνους εἶνε περιττὸν, καὶ ἄφ' οὗ τοῦτο εἶνε περιττὸν, περιττὸν εἶνε καὶ νὰ σημειωθῶσιν οἱ τόνοι. Ὅτι δὲ τοῦτο εἶνε περιττὸν ἕκαστος θὰ ἐννοήσῃ ἐάν παρατηρήσῃ τί θὰ συμβῇ προκειμένου νὰ ἀναγνώσῃ τὸ παιδίον λέξιν γνωστὴν εἰς αὐτὸ, φέρου-

ῃ ἐπὶ τῆς τονιστέας, ὑποτιθεμένου δὲ ἐδιδάχθῃ πρότερον ὅτι πρέπει νὰ τονίζῃ τὴν συλλαβὴν ἐφ' ἧς ὑπάρχει ὁ τόνος. Τί θὰ συμβῇ; θὰ τονίσῃ τὸ παιδίον τὴν συλλαβὴν ἐκείνην, ἐφ' ἧς ἐτέθη ὁ τόνος, ἢ ἐκείνην, ἐφ' ἧς ἔπρεπε νὰ τεθῇ; Δὲν ὑπάρχει ἀμβολία ὅτι τὸ δεύτερον θὰ πράξῃ. Ἐκ τούτου λοιπὸν ἐννοεῖ τις ὅτι οἱ τόνοι ἐν τοῖς πρώτοις μαθήμασι καταντῶσι περιττοί. Μὴ ἀναγκαζόμενον δὲ τὸ μικρὸν παιδίον νὰ παρατηρήσῃ τοὺς τόνους, διὰ τὸ ὁποῖον συνήθως πολὺ κουράζονται οἱ μαθηταί, θὰ ὠφελῇ περισσότερο, διότι θὰ προχωρήσῃ ἀπροσκόπτως εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῶν γραμμάτων, τὰ ὅποια πρόκειται νὰ διδαχθῇ. Ὅταν δὲ κατόπιν θὰ διδαχθῶσιν οἱ τόνοι, δι' ἐδαιτέρου τρόπου θὰ διδαχθῇ τὸ παιδίον ἐπὶ ποίας συλλαβῆς πρέπει νὰ θέσῃ τόνον, καὶ οὐχὶ ὅπως γίνεται σήμερον, ὅτε καὶ γνωστὴν λέξιν ἐὰ γράψωσιν οἱ μαθηταί, συμβαίνει πολὺ λάκισ νὰ ἀγνοῶσιν ἐπὶ ποίας συλλαβῆς νὰ θέσωσι τὸν τόνον.

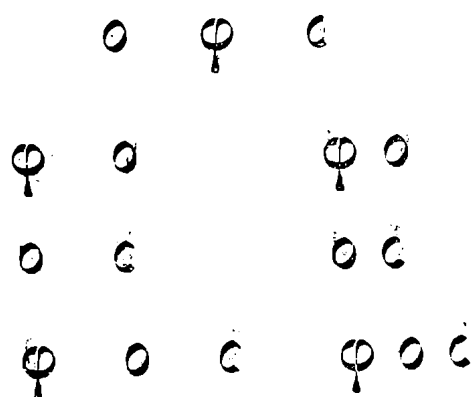
Πρὸς τούτοις θεωρήσαντες, ὡς εἶπομεν, οὐχὶ πολὺ ὠφέλιμον τὴν χρῆσιν τῶν εἰκόνων ἐπὶ κεφαλῆς τῶν μαθημάτων καὶ τὴν ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν παριστανομένων ἐκμάθησιν τῶν γραμμάτων, δικαίως δὲν θὰ μεταχειριζώμεθα ὡς λέξεις μόνον ὀνόματα ζώων καὶ πραγμάτων. Θὰ μεταχειριζώμεθα πρὸς τούτοις καὶ αἱ

φοῦ πρόκειται νὰ ἐννοήσῃ ὁ μαθητὴς ἐκάστην λέξιν.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ νὰ παράκεινται λέξεις ἀσυναρτητῶς φέρει ἀηδίαν εἰς τὸ διδασκόμενον παιδίον, ἐφελκύεται δὲ ἡ προσοχὴ τοῦ παιδίου βεβαίως περισσότερο ἐὰν ἀναγινώσκῃ φράσιν τινά, διὰ τοῦτο ἐν ταῖς διαφόροις μαθήμασιν ἐφροντίσαμεν νὰ διατάξωμεν τὰ γράμματα καὶ τὰς λέξεις τριτοτρόπως, ὥστε εἰς ἕκαστον μάθημα νὰ εἶνε δυνατόν νὰ παραθέσωμεν καὶ φράσιν τινά. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου θὰ κατορθωθῇ ἀνεπαισθήτως πῶς ὥστε τὸ διδασκόμενον παιδίον, ὅταν ἐκμάθῃ ὅλα τὰ γράμματα νὰ εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἀναγινώσκῃ εὐκόλως συνελθὺν λόγον. Καὶ διατὶ ἄρά γε ἀφοῦ ἐκ τῶν γραμμάτων θὰ σχηματισθῶσι συλλαβαὶ καὶ ἐκ τῶν συλλαβῶν λέξεις, διατὶ, λέγω, νὰ μὴ σχηματίζωνται καὶ ἐκ τῶν λέξεων φράσεις ἐν ἑκάστῳ μαθήματι.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἐκρίναμεν καλὸν νὰ προτάξωμεν. Ἦδη δὲ ἀρχίζομεν τὰ μαθήματα.

Μάθημα Α'.

Ἑρμηνεία. (*)

Ὁ διδάσκων ἐκβάλλει τὴν φωνὴν ο καὶ λέγει εἰς τὸ παιδίον νὰ ἐκβάλλῃ καὶ αὐτὸ τὴν φωνὴν ο. Ἐπειτα δεικνύει εἰς αὐτὸ ὅτι, ὅταν ἐκβάλλῃ τὴν φωνὴν ο, τὸ στόμα τοῦ λαμβάνει στρογγύλον σχῆμα. Τότε γράφει ὁ διδάσκων ἐπὶ πίνακος ἡ ἀβακίου τὸ γράμμα ο καὶ λέγει εἰς τὸ παιδίον ὅτι μὲ αὐτὸ τὸ σημεῖον γράφομεν τὴν φωνὴν ο, καὶ ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν του εἰς τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος, λέγων ὅτι ὁμοιάζει μὲ τὸ σχῆμα τοῦ στόματος ὅταν προφέρῃ τις τὸ γράμμα αὐτό. Ἀκολουθῶς ὁ διδάσκων ἐρωτᾷ ἐπανειλημμένως τὸ παιδίον τί εἶνε τὸ γράμμα ἐκεῖνο καὶ πῶς κάμνει τὸ στόμα του ὅταν τὸ προφέρῃ καὶ διατὶ κάμνει οὕτω. Ἀφοῦ δὲ δις καὶ τρίς τὸ παιδίον ἀπαντήσῃ ὀρθῶς, τότε ὁ διδάσκων λέγει εἰς τὸ παιδίον νὰ γράψῃ ἐπὶ τοῦ ἀβακίου τοῦ τοῦ ἰδίου γράμμα, καὶ τὸ παιδίον γράφει ἐνῶ αὐτὸς ἐπιστατεῖ καὶ ὁδηγεῖ αὐτό. Ἐπειτα δὲ ὁ διδάσκων διδάσκει τὸ γράμμα φ ὡς ἐξῆς. Ἀφοῦ γράψῃ τὸ γράμμα ο ἐπὶ τοῦ πίνακος, λέγει ὅτι, ἐὰν διὰ μέσου τοῦ ο φέρομεν πρὸς τὰ κάτω γραμμὴν, γίνεται τὸ γράμμα αὐτό, φ, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν φωνὴν φ. Λέγει

*) Σημ. Τὰ γράμματα ἐν τοῖς μαθήμασι πρέπει νὰ γράφωνται μεγάλα καὶ στρογγύλα καὶ χωρὶς κεκομμένα ἄκρα· αἱ δὲ οὐραὶ τῶν γραμμάτων νὰ εἶνε εὐθεῖαι κάθετοι ὁριζῶς.

πρὸς τούτοις ὅτι ἡ φωνὴ τοῦ γράμματος τούτου ὁμοιάζει μὲ τὴν φωνὴν τῆς γαλῆς, ἡ ὁποία κάμνει, φ, ὅταν πειραχθῇ ἀπὸ ἐν παιδίον καὶ θυμώση. Διὰ τὴν ἐνθυμηταίαν δὲ τὸ παιδίον τὴν γαλῆν, ὅσάκις ἴδῃ τὸ γράμμα, λέγει ὅτι τὸ γράμμα αὐτὸ ὁμοιάζει τὴν γαλῆν, ἰδοὺ ἡ κεφαλὴ τῆς, ἰδοὺ ἡ οὐρά. Ἐπειτα κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ὁ διδάσκων ἐπαναλαμβάνει καὶ τὸ γράμμα φ, καθ' ὃν καὶ τὸ γράμμα ο, καὶ ἀκολουθῶς λέγει εἰς τὸ παιδίον νὰ γράψῃ καὶ τὸ γράμμα τοῦτο. Εἴτα μεταβαίνει εἰς τὸ γράμμα ς καὶ διδάσκει αὐτὸ ὡς ἐξῆς. Γράφει πρῶτον τὸ γράμμα ο καὶ ἔπειτα λέγει ὅτι, ἐὰν ἀποκόψῃ τὸ ἡμισυ τοῦ γράμματος ο (καὶ κόπτει τὸ ἡμισυ ἀπὸ τὰ δεξιὰ), γίνεται ἄλλο γράμμα, ς, τὸ ὅποιον ἔχει τὴν φωνὴν ς. Ἀφοῦ δὲ γείνη καὶ τοῦ γράμματος τούτου ἐπανάληψις καὶ γράψῃ τὸ παιδίον καὶ τὸ γράμμα ς, τότε ἐπαναλαμβάνονται καὶ τὰ τρία γράμματα δις καὶ τρίς, ὡς ἐξῆς. Γράφει ὁ διδάσκαλος τὸ ἐν γράμμα καὶ ἐρωτᾷ ποίαν φωνὴν δεικνύει, καὶ τὸ παιδίον, ἀφοῦ τὸ εἶπῃ, τὸ γράφει ἐπὶ τοῦ ἀβακίου· οὕτω γίνεται καὶ διὰ τὸ δεύτερον καὶ τρίτον γράμμα.

Ἀφοῦ τοιοῦτοτρόπως τὸ παιδίον γνῶρῃ καλῶς καὶ διακρίνῃ τὰ γράμματα ταῦτα, ἄγεται ἡ συνένωσις τῶν γραμμάτων εἰς συλλαβὰς ὡς ἐξῆς. Γράφει τὸ γράμμα φ καὶ ἐρωτᾷ τί εἶνε· ἔπειτα γράφει τὸ γράμμα ο πλη-

σίον τοῦ φ, εὐχὶ ὅμως πολὺ πλησίον, καὶ ἐρωτᾷ τί εἶνε καὶ αὐτό. Ἀκολουθῶς ὁ διδάσκων λέγει εἰς τὸ παιδίον ὅτι τὰ δύο γράμματα προφέρονται τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου ὡς ἐξῆς: καὶ προσφέρει τὸ πρῶτον καὶ μετ' αὐτὸ τὸ δεύτερον, χωρὶς νὰ διακόψῃ τὴν φωνὴν, ἐνῷ δεικνύει καὶ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο κατόπιν. Πρέπει ὅμως ἡ προφορὰ ἑκατέρου γράμματος κατὰ πρῶτον νὰ ἐπεκτείνεται ὀλίγον, διὰ νὰ γείνη ἐπαισθητὴ εἰς τὸ παιδίον ἡ μετάβασις ἀπὸ τῆς μιᾶς φωνῆς εἰς τὴν ἄλλην. Ἀφοῦ δὲ τὸ παιδίον προσφέρει τὰ δύο γράμματα κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον καὶ τὰ γράψῃ ὁμοίως, ἔπειτα γράφει ὁ διδάσκαλος τὰ δύο γράμματα πολὺ πλησίον ἀλλήλων καὶ προσφέρει αὐτὰ ὁμοῦ ταχύτερον, πάντοτε ὅμως οὕτως, ὥστε νὰ διακρίνεται ἡ φωνὴ ἐκάστου· πρέπει μάλιστα ἐνῷ προσφέρει τὰς δύο φωνὰς νὰ δεικνύῃ τὸ ἐν καὶ κατόπιν ἀμέσως τὸ ἄλλο γράμμα. Τὸ παιδίον προσφέρει καὶ αὐτὸ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, ἐνῷ δεικνύῃ ὁ διδάσκων, καὶ ἀκολουθῶς γράφει ἐπὶ τοῦ ἀβακίου τὰ γράμματα πλησίον ἀλλήλων. Ἀκολουθῶς γίνεται ἐπανάληψις ὡς ἐξῆς. Δεικνύει ὁ διδάσκων τὰ δύο ἀραιότερον γεγραμμένα γράμματα καὶ ἐρωτᾷ πῶς προφέρονται τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, ἔπειτα δὲ τὰ ἄλλα δύο καὶ ἐρωτᾷ πῶς προφέρονται γλιγωρότερα· κατόπιν ἐπαναλαμβάνεται τὸ αὐτὸ πολλάκις χωρὶς πλέον νὰ ἐρωτᾷ, ἀλλὰ μόνον δεικνύων. Καὶ

τὸν αὐτὸν τρόπον διδάσκεται καὶ ἡ συλλαβὴ ο ς ος, καθὼς καὶ ἡ λέξις φ ο ς φος. Τότε τέλος ὁ διδάσκων παρατηρεῖ τινὰ περὶ τοῦ φωτός, π. γ. ὅτι ὑπάρχει φῶς, ὅταν εἶνε ἡμέρα, ὅταν δὲ εἶνε νύξ, δὲν ὑπάρχει· καὶ πρὸς τούτοις ὅτι ὑπάρχει φῶς, ὅταν ἀναψῶμεν κηρίον ἢ ξύλα, κτλ. Τοιοῦτοτρόπως λήγει τὸ πρῶτον μάθημα.

Ἡ δὲ ἐξέτασις τοῦ μαθήματος γίνεται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, ὅπως καὶ ἡ παράδοσις, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι δὲν θὰ εἴπῃ πρῶτα ὁ διδάσκων τὰς φωνὰς ἀλλὰ μόνον θὰ ἐρωτήσῃ· πρέπει δὲ βεβαίως νὰ διορθῶνῃ πάντοτε τὰ σφάλματα τοῦ παιδίου. Ἐπὶ τέλους, ὅταν παρατηρήσῃ ὁ διδάσκων ὅτι τὸ παιδίον ἐγνώρισε καλῶς τὰ γράμματα καὶ ἐννόησε πῶς πρέπει νὰ συνδέῃ τὰς φωνὰς, τότε παραδίδει τὸ δεύτερον μάθημα*).

(Ἔπεται συνέχεια)

I. H.

*) Ἐν τῷ σχολείῳ ὁ διδάσκαλος παραδίδων τὸ μάθημα, πρέπει νὰ ἀποτείνεται πρὸς ὅλους τοὺς μαθητὰς καὶ ὅλοι συγχρόνως νὰ ἀπαντοῦν· ὅταν δὲ θὰ ἐρωτήσῃ τι ἢ θὰ ἐξετάσῃ τὸ μάθημα, πρέπει νὰ ἐρωτήσῃ κατὰ πρῶτον μὲν ὅλους καὶ ὅλοι συγχρόνως νὰ ἀποκρίνωνται, ἔπειτα δὲ ἀνὰ ἓνα ὅλους ἀναμίξ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἰδιωτικὸς βίος τῶν ἀρχαίων

Ἑλλήνων (Συνέχεια)

Περὶ τῶν ἔργων τῶν ἀρχαίων.

Ἡ γεωργία ἦτο ἐκπαλαι γνωστὴ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι καὶ ἐλογίζετο ὡς ἡ καλλιτέρα τῶν βιοποριστικῶν ἐργασιῶν. Ὁ Ἡσιόδος ἐν τῷ ποιήματι αὐτοῦ, ὅπερ ἐπιγράφεται Ἔργα καὶ ἡμέραι, συνιστᾷ ταύτην θερμῶς εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Πέρσῃν καὶ συγχρόνως παρέχει αὐτῷ καὶ πολλὰς ὁδηγίας πρὸς τὴν ἐπιτυχεστέραν ἐπιμέλειαν τῆς γῆς. Ἐν τῷ ποιήματι τούτῳ γίνεται περιγραφή καὶ τοῦ ἀρότρου, οὗτινος ἐν τῇ γεωργίᾳ ἐποιοῦντο χρῆσιν κατὰ τὴν παλαιὰν ἐκείνην ἐποχὴν, καὶ ἐκ τούτου προέκυψεν ἡ γνωστὴ παροιμία, τὸ ἄροτρον τοῦ Ἡσιόδου, λεγομένη ἐπὶ τῶν διαμενόντων εἰς τὴν στασιμότητα καὶ ποιουμένων χρῆσιν ἀρχαίων ἐργαλείων καὶ μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν νεωτέρων μηχανημάτων καταλληλοτέρων εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτῶν. Ἦτο δὲ τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο ἄροτρον διττὸν ἐπὶ τοῦ Ἡσιόδου· ἢ κατεσκευάζετο ἐξ ἑνὸς κυρτοῦ ξύλου, δρυὸς ἢ πρίνου, καὶ ἐλέγετο αὐτόγυον, ἢ συνηρδίζετο ἐκ πολλῶν μερῶν καὶ ἐλέγετο πυκτόν. Μέρη δὲ τοῦ ἀρότρου ἦσαν· α'.) τὸ κυρτὸν μέρος, ὅπερ ἐλέγετο γύης· β'.) ὁ ἰστοβό-

εὐς, ὁ ὁποῖος ἦτο μακρὸν καὶ ἴσον ξύλον προσηρμοσμένον πρὸς τὸ μέσον περίπου τοῦ γύου, καὶ διευθυνόμενον πρὸς τὰ ὑποζύγια, ἅπερ ἐξεύγνυντο πρὸς αὐτό. Ὁ γύης δὲ τοῦ ἄροτρου εἰς μὲν τὴν κατωτέραν ἄκραν αὐτοῦ εἶχε προσηρμοσμένον τὸ ἔλυμα, εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ὁποίου ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις προσηρμόσθη σιδηρᾶ αἰχμή, ἣτις ἐλέγετο ὕννις καὶ ἐχρησίμευεν εἰς τὸ νὰ σχίσῃ εὐκολώτερον τὴν γῆν καὶ ν' ἀναστρέφῃ τοὺς βώλους· εἰς δὲ τὴν ἀνωτέραν ἄκραν αὐτοῦ εἶχε προσηρμοσμένον ἕτερον ξύλον, ὅπερ ἐλέγετο ἐχέτλη· διότι ὁ ἄροτριῶν ἐκράτει αὐτὴν καὶ δι' αὐτῆς διηύθυνεν ὅπως καὶ ὅπου ἤθελε τὸ ἄροτρον. Ὁδηγίας πρὸς τοὺς γεωργοὺς παρέχει οὐκ ὀλίγας καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐν τῷ Οἰκονομικῷ, ἔνθα πλέκει καὶ θαυμαστόν ἐγκώμιον τῆς γεωργίας. Ἀναφέρομεν δὲ τὰ γεωργικὰ ἔργα, ἥτοι τὸ ἄροῦν ἢ ἄροτριᾶν, τὸ σκάπτειν διὰ δικέλλλης, τὸ σπείρειν, τὸ θερίζειν ἢ ἀμᾶν διὰ δρεπανοῦ, τὸ ἀλοᾶν (ἀλωνίζειν) ἐν τῇ ἀλωνί, δι' ἑκαστον τῶν ὀπίστων συμβουλεύει πῶς πρέπει νὰ γίνηται.

Τῆς γεωργίας μέρος ἦτο ἡ τῆς ἀμπέλου φυτεία καὶ καλλιέργεια χάριν τῶν σταφυλῶν καὶ τοῦ ἐξ αὐτῶν οἴνου. Ἡ τῶν σταφυλῶν συλλογὴ ἐλέγετο τρυγητής, ὁ δὲ τόπος, ἔνθα ἐπατοῦντο, λεγόντες, τὰ δὲ με-

τὰ τὴν πίεσιν τῶν σταφυλῶν ἐναπολειπόμενα ἐν τῷ ληνῷ μέρη αὐτῶν ἐλέγοντο (στέμφυλα (τσίπουρα). Ὁ δὲ οἶνος ἐλέγετο πισσίτης καὶ ῥητινίτης, ἐὰν ἀνεμίγνυν εἰς αὐτὸν πίσσαν ἢ ῥητίνην, μυρινήτης δὲ καὶ ἀνθοσμίας, ἐὰν ἦτο ἀναμεμιγμένος μὲ ἀρώματα καὶ μῦρα καὶ ἄλλα εὐώδη· ἐκ δὲ τοῦ χρώματος ἄλλος μὲν ἐκαλεῖτο λευκός, ἄλλος δὲ μέλας, ἄλλος δὲ κίρρος. Ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι δὲ οἶνων ὀνομαστώτεροι ἦσαν ὁ Χῖος, ὁ Θάσιος, ὁ Νάξιος, ὁ Πράμνιος καὶ ἄλλοι.

Μετὰ τὴν τῆς ἀμπέλου φυτείαν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὡς σπουδαῖος κλάδος τῆς γεωργίας ἐθεωρεῖτο καὶ ἡ τῆς ἐλαίας καλλιέργεια χάριν καὶ τοῦ καρποῦ αὐτῆς καὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ ἐκπιεζομένου ἐλαίου, ὅπερ ἐχρησίμευεν αὐτοῖς καὶ διὰ τροφήν καὶ πρὸς ἀλοιφήν τῶν σωμάτων αὐτῶν γυμναζομένων καὶ πρὸς φωτισμὸν διὰ τῶν λύχνων. Τὸ ξύλον, ἐν ᾧ ἐπιέζοντο αἰελαῖαι, ἐλέγετο ὄρος, τὸ δὲ σχοινίον, μὲ τὸ ὁποῖον ἐδέονοντο τὰ συμπιέζοντα ξύλα, τοπεῖον, ὁ δὲ κρατῆρ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπέρρεε τὸ ἔλαιον κατὰ τὴν πίεσιν, τριπτήρ. Οἱ διὰ ῥάβδων δὲ καταράσσοντες τὰς ἐλαίας ἐκ τοῦ δένδρου ἢ ἀπὸ τῆς γῆς συλλέγοντες αὐτάς ἐκαλοῦντο ἐλαῖες ἤρες.

Πρὸ τῇ ἐλαίᾳ ἐκαλλιεργεῖτο πολὺ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἡ συκῇ. Τὰ σύκα ξηραίνοντες καὶ οἱ ἀρχαῖοι διετήρουν ἐ-

πὶ πλείονα χρόνον, ἐκάλουν δὲ ταῦτα
ἰσχυάδας. Περίφημοι δὲ καὶ πε-
ριζήτηγοι ἦσαν αἱ ἰσχυάδες τῆς Ἀτ-
τικῆς.

Ἐκ τῶν εἰρημένων τριῶν δένδρων
ἡ μὲν ἄμπελος ἦτο ἱερὰ τοῦ Διονύ-
σου, ἡ δὲ ἐλαία τῆς Ἀθηνᾶς, ἡ δὲ
συκὴ τῆς Δήμητρος.

Καὶ τῶν ἄλλων δένδρων ἐπεμε-
λοῦντο οἱ ἀρχαῖοι, εἶον μ η λ ε ὦ ν ,
ὀ χ ν ὦ ν , ῥ ο ι ὦ ν , ἀ χ ρ ᾶ δ ὠ ν
καὶ λοιπῶν καρπίμων· ἔτι δὲ καὶ ἐκ
τῶν ἀκάρπων ἐπεμελοῦντο τῶν δ ρ υ-
ῶ ν , τῶν π λ α τ ᾶ ν ὠ ν , τῶν α ἰ -
γ ε ἰ ρ ὠ ν καὶ ἄλλων.

Τῆς γεωργίας ἀδελφὴ εἶναι ἡ κ η -
π ο υ ρ ῖ α , ἥτις ὥσαύτως ἀρκετὰ
εἶχεν ἐπιδώσει καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαί-
οις, οἵτινες καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν
ταῖς ἐν ταῖς πόλεσιν συνειθίζον νὰ ἔ-
χωσιν ἰδιαίτερον μέρος ὠρισμένον εἰς
κηπεῖαν εἴτε λαχανικῶν εἴτε ἀνθέων,
εἴτε καὶ ἀμφοτέρων. Ἐν τοῖς κήποις
ἐφυτεύοντο καὶ ἐκαλλιεργοῦντο τὰ ἐ-
ξῆς ὄσπρια καὶ λάχανα, θ έ ρ μ ο ι ,
φ α σ ῖ ο λ ο ι , φ α κ α ῖ , γ ο γ γ υ -
λ ῖ ς , ῥ ᾶ π υ ς , κ ρ ᾶ μ β η , σ ε -
λ ι ν ο υ σ ῖ α , σ ι κ υ ο ῖ , σ κ ὀ ρ ο -
δ ο ν , κ ρ ὀ μ μ υ ο ν , σ ε ὕ τ λ ο ν ,
ἀ σ φ ᾶ ρ α γ ο ς , κ ι ν ᾶ ρ α καὶ
τὰ παρόμοια. Ἐκ δὲ τῶν ἀνθέων ῥ ὀ -
δ α , κ ρ ῖ ν ο ν , ὑ ᾶ κ ι ν θ ο ι , ἔ α
καὶ τὰ παραπλήσια.

Ἡ ὥρα, καθ' ἣν καὶ αἱ πεδιάδες
θάλλουσι καὶ τὰ δένδρα φυλλοφοροῦ-
σι καὶ οἱ κῆποι ἀνθοῦσι καὶ εὐωδιά-

ζουσιν εἶναι τὸ τερπνὸν ἔαρ. Ἐπειδὴ
δὲ τὴν ἔλευσιν τούτου προαναγγέλλει
ἐν Ἑλλάδι ἡ χελιδὼν, μετὰ χαρᾶς
ὑπεδέχοντο οἱ ἀρχαῖοι τὴν ἐμφάνισιν
αὐτῆς, ἰδίᾳ δὲ ἐν Ῥόδῳ κατὰ τὴν ἐμ-
φάνισιν τῶν χελιδόνων ὄμιλος παίδων
περιερχόμενος τὴν πόλιν καὶ μεταβαί-
νων ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν ἦδε τὸ ἐξῆς
εἰς τὴν χελιδόνα ἀσμάτιον, ὅπερ χ ε -
λ ι δ ὀ ν ι σ μ α καλεῖται.

Ἦλθ' ἦλθε χελιδὼν
καλὰς ὥρας ἄγουσα,
καλοὺς ἐνιαυτοὺς,
ἐπὶ γαστέρα λευκά,
ἐπὶ νῶτα μέλαινα.
Παλάθαν οὐ προκυχεῖς
ἐκ πίονος οἴκου,
οἴνου τε δέπαστρον,
τυροῦ τε κένιστρον
καὶ πυρῶν ;
ὦ χελιδὼν καὶ λεχιθίταν

οὐκ ἀπωθεῖται· πότερ' ἀπίωμες ἢ λαβώμεθα;
εἰ μὲν τι δώσεις· εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἐάσομες,
ἢ τὰν θύραν φέρωμες ἢ θύπερθρον
ἢ τὰν γυναικᾶν τὰν ἔσω καθημέναν·
μικρὰ μὲν ἔστι, ῥαδίως δέ μιν οἴσομες·
ἐὰν φέρῃς δέ τι, μέγα δὴ τι καὶ φέροις·
ἄνοιγ' ἄνοιγε τὰν θύραν χελιδόνι·
οὐ γὰρ γέροντές ἐσμέν, ἀλλὰ παιδία.

Θ. Γ.

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ

✧ Ποντικά παραμῦθια.

22. Ὁ λύκον.

(Κρώμκη)

Ἐπῆεν ἐπῆεν, τὸν εἶνας γὰρ ἔαρως
καὶ ἐπέρην αὐτὸν ὁ σααπῆς ἀτ. καὶ ἔ-

τιναν εὐρίκ, 'κὶ θὰ στέκ, θὰ τρώει ἄ-
τον.

Ἐπῆεν ἐπῆεν, εὗρεν ἕναν σιρὶν πρό-
ατα σ' ἕναν σπέλεον τοπλαεμμένα. Ἐ-
τέρεσεν τσοπάνος πουδὲν 'κ' ἐφαῖντον,
εἶπεν· «Ἄρ ἄτώρα ἄς τρώγω, ξαῖ μὴ
στέκω καὶ τερῶ, κάπ ἔρται ὁ τσοπά-
νον.» Ἐγουρεῦτεν νὰ τρώει 'κ' ἐπεκεῖ
εἶπεν· «Θίγα ξιμολόεμαν πῶς θὰ τρώ-
γω; ἄς ξιμολογίγουμεαι 'κ' ὕστέρ 'κ' ἐ-
πεκεῖ, ἡ βρεχὴ πα ἐπάτεσεν, ὀξωκά
'κ' ἐπόρνευ νὰ ἔστεκεν, ἐσκῶθεν εἶπεν·
«Ἄς ἐμπαίνω ἀκεῖ σὸ σπέλεον κιάν.»
'Αέτο νὰ ἔμπαινε, τὸ σπέλεον στενὸν
ἔτον, εἶπεν· «Γιάμ ἄλλο 'κ' ἐπορῶ
νὰ κλώσκουμεαι; ἄς ἐμπαίνω ὀξωπίς,
καὶ τερῶ καὶ τὰ πρόατα νὰ μὴ που-
δὲν δεαθαῖνε.» Ἄρ ἐσέβεν ἐκεῖν καὶ
ἐπα ὀλάεψεν καὶ θὰ κλαίει τὰ τεάρ-
τα 'τ. Εἶπεν· «Σιφτεάν εὔρα τὸ γαί-
δεαρον 'κ' ἐκεῖνος ἔπαιξε με καὶ ἐπέμνα
πεινασμένος. Ἐρθα πλάν καικά, εὔ-
ρα καὶ τὸ μουλάρ καὶ ἐκεῖνο πα ἔπαι-
ξε με καὶ ἐπέμνα πεινασμένος. Ἐρθα
πλάν καικά, εὔρα καὶ τ' ἄλογον καὶ
ἐκεῖνο πα ἔπαιξε με καὶ ἐπέμνα πει-
νασμένος. Ἄτώρα εὔρα τὰ πρόατα,
ἄς τρώγω ἅτὰ 'κ' ἐπεβγάλλω ἐκεῖνα.
Ἄμα ἄτώρα ἐγὼ ὀξωπίς ἐσέβα καὶ ὁ
τσοπάνον νὰ ἔτον ἀδακιάν καὶ ἔκουεν
ντὸ λέγω καὶ ἐπαῖρνε με ἂν καὶ ἐντοῦ-
νε με κά, θὰ ἐσκοτούμ πεινασμένος.»
'Ο τσοπάνον παλ ἔτον ἐκεῖν καὶ ἔκ-
σεν ἅτο, ἐπίασεν τὸ λύκον ἄσσ' οὐ-
ράδ καὶ ἐπέρεν ἂν ἐντῶκεν κά καὶ ἐ-
σκότωσεν ἅτον καὶ ἐξέγκεν ἅτον ἀγ-

γέτον· καὶ ἀπὸ βραδῆς ἐπέρεν ἂν ὁ
καιρὸς, ἐπέρεν τὰ πρόατα 'κ' ἐπῆεν ἐ-
δέθεν.

I. II.

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἐρατώ.

(Συνέχεια)

Ὁ Χαρίλαος ἤκουε ταῦτα ἄφωνος· μό-
λις δὲ δυνηθεὶς νὰ ἐρωτήσῃ τὴν κ. Γ. Ζ.
ποῖαν ἡμέραν καὶ ὥραν συνέβη ἡ πρώτη
λειποθυμία τῆς νέας, ἔμαθεν ὅτι ἡ ἡμέρα
καὶ ἡ ὥρα ἦσαν αὐταὶ ἐκεῖναι, καθ' ἃς
ἐρρίφθη τὸ ἐγκόλπιον εἰς τὸ πῦρ.

Ταῦτα ἀκούσας ἐσήκώθη κλονούμενος
καὶ ψιθυρίζων· — Μὲ εἶπεν ὅτι θ' ἀπο-
θάνῃ.

Καὶ χωρὶς νὰ αἰσθάνεται τί πράττει,
ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ σώματός της, ἔκλαυσε,
περιεπτύχθη καὶ κατερίλησεν αὐτὴν, καὶ
ὥς παράφρων τὴν παρεκάλει νὰ μὴν ἀ-
ποθάνῃ. Ἐνῶ δὲ ἐνηγκαλίζετο αὐτὴν, ἡ-
σθάνθη ἐλαφρὰν πνοὴν εἰς τὰ χεῖλη του.
Καὶ ἀνασκιρτήσας·

— Ζῆ! ἀνέκραξεν.

Ὁ ἱατρὸς προσκληθεὶς τότε, εὗρε με-
ταβολὴν τινα εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἀ-
σθενοῦς. — Οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας τῆς
εἶπεν, ἀκούονται περισσότερον· τὸ πᾶν
κρέμαται ἀπὸ τὴν γεννησομένην κρίσιν
μετὰ τὸν λήθαργον.

Πρὸς τὸ ἐσπέρας ἡ ἀσθενὴς ἤνοιξε τοὺς
ὀφθαλμοὺς καὶ στρέψας τὸ βλέμμα παν-
ταχοῦ εἶδε τὸν ἄνδρα, καὶ τείνασα
τὴν δεξιὰν πρὸς αὐτὸν ἤρchiσε νὰ κλαίῃ.

— Ἐσὺ καὶ ἐγὼ, ὁ ἱατρὸς.

—Μὴ μᾶς ἀφήσῃς πλέον εἶπεν, ἡ γραῖα κρατοῦσα τὴν χεῖρα τοῦ Χαρίλαου.

Ἀλλὰ δὲν ἤσκει μόνη ἡ ὑγεία τοῦ σώματος, ἔπρεπε νὰ δοθῇ καὶ ἡ ὑγεία τοῦ ἔννοος εἰς τὴν ἀσθενῆ· ἡ ἀνάρρωσίς της ὑπῆρξε πολυχρόνιος καὶ ἀπῆ-τει πολλές περιποιήσεις· διότι ἡ ἀσθενεία της ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε τὰ ἀποτελέσματά της δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξαλειφθῶσιν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν. Ἡ μεγίστη εὐαισθησία της Ἐρατοῦς εἶχε γείνει μεγαλείτερα· καὶ τὴν ἐβλεπες τρέμουσιν ἢ ὠχρίῳσαν καὶ κατὰ τὴν ἐλαχίστην συγκίνησιν· εἶχε γενεῖ ὡς κιθάρα τῆς ὁποίας αἱ χορδαὶ ταρασσονται καὶ ἀπὸ τὸν ἐλαφρότερον ζέφυρον. Ὁ Χαρίλαος, ὅστις κατέτριβεν ὅλον τοῦ τὸν καιρὸν πλησίον της, παρ-τήρησεν ὅτι ἤσθάνετο ἀσυνήθην ἀνησυχίαν, τὴν εὗρισκε πολλάκις κρατοῦσαν τὴν κεφαλὴν εἰς τὰς χεῖρας, ἀκίνητον καὶ σκεπτομένην, ὡς ἂν ἐγίνετο ἐντὸς τῆς καρδίας της παράδοξός τις ἐργασία· ἐβλεπεν, ἔλεγεν αὐτὴ ἡ ἰδίᾳ, ἐντὸς ἑαυτῆς, καὶ ἀνέλυε τὰ ὄνειρά της διὰ νὰ ἀνακαλύψῃ τε πραγματικόν.

—Βλέπω, εἶπέ ποτε, σπινθηρας, ἀλλ' ὄχι καὶ φῶς· οἱ σπινθηρες σβύνουν καὶ ἐπανέρχεται τὸ σκότος.

Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀναρρώσεώς της, δὲν ἤθελε νὰ χωρισθῇ διόλου ἀπὸ τὸν Χαρίλαον· διότι ἐφοβεῖτο μὴ ἀναχωρήσῃ καὶ πάλιν. Ἦναγκάζετο δὲ οὗτος νὰ μεταχειρίζεται ἐνίοτε καὶ πανουργίαν διὰ νὰ τὴν καταπείσῃ ν' ἀφήσῃ τὴν χεῖρά του, τὴν ὁποίαν ἐκράτει ὡς ἐν φυλακῇ. Διὰ τοῦτο ἡ θεία της ἐνόμισε καλὸν νὰ προετοιμάσῃ τὸν θάλαμον, εἰς τὸν ὁποῖον κατέλυεν ἄλλοτε ὁ ἀστρμένης, μὴ ἀνοιχθέντα πώποτε μετὰ τὸν θάνατόν του.

—Ἐτοίμασα, εἶπε πρὸς τὴν ἀνεψιᾶν της, τὸν πράσινον θάλαμον, ἔβαλα ἄνθη καὶ φανούς εἰς αὐτόν· ἡμπορεῖ ἀπὸ σήμερον νὰ κατοικήσῃ.

Ἀλλὰ παραδόξως πῶς ἀντὶ νὰ εὐχαριστηθῇ ἡ Ἐρατῶ, ἔδειξε δυσἀρέσκειαν· ἀλλ' οὔτε ἐπέμενε πλέον εἰς τὸ νὰ κοιμᾶται εἰς τὴν οἰκίαν της ὁ Χαρίλαος. Ὅτε ἤκουσε τὸν πράσινον θάλαμον, τὸ μέτωπόν της συνεφρυώθη, καὶ μὲ ζωηρότητα τὴν ὁποίαν πρὸ πολλοῦ δὲν εἶχεν, ἀνέβη εἰς τὸ ἀνώτατον πάτωμα, ἔκλεισε τὴν θύραν τοῦ θαλάμου, καὶ ἐπῆρε τὸ κλειδίον. Καταβᾶσα δὲ ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν Χαρίλαον καὶ εἶπεν.—Καλὸν αὔριον.

Καὶ ὠμίλει μὲν καὶ ἔβλεπεν αὐτόν μετὰ τὴν αὐτὴν ἰλαρότητα, ἀλλὰ δὲν ἐπροσπάθει πλέον νὰ τὸν κρατῇ εἰς τὴν οἰκίαν της.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλη τις μεταβολὴ ἐγένετο· δὲν τὸν ὠνόμαζε πλέον Ἀριστομένην, οὔτε Χαρίλαον, ἀλλὰ φίλε μου· τὸ ἀδριστον τοῦτο ἐπίθετον ἐδείκνυε τάχα ἀμφιβολίαν, ἦτο τάχα ὡς τὸ ἀμυδρὸν ἐκεῖνο φῶς τὸ προαναγγέλλον τὴν αὐγὴν καὶ προηγούμενον τῆς ἡμέρας· Ὁ Χαρίλαος τὸ ἠλπίζε μὲν, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα εἰσεῖναι νὰ τὸ πιστεύσῃ. Ἐφοβεῖτο μάλιστα μήπως, ἐπανερχομένου τοῦ φωτός εἰς τὸν νοῦν τῆς φίλης του, τὴν στερηθῇ διὰ παντός.

Ἡ Ἐρατῶ ἐζήτησέ ποτε νὰ ἴδῃ τὸ ἐγκόλπιον· καὶ παρατηρήσασα τὰ ἔχνη τοῦ πυρός, εἶπε·

—Τώρα ἐννοῶ διὰ τί ἀρρώστησα.

Ὁ ἄλλοτε εὕρισκομένη εἰς τὸν κῆπον μετὰ τοῦ Χαρίλαου, ἐστηρίχθη εἰς τὸν βραχίονά του καὶ περιῆλθε μετ' αὐτοῦ. Λεπτὸν ἐρύθημα συνεκέρα τὴν ὠχρότητα τῶν παρειῶν της, καὶ εἰς τὸ μέτωπόν της

εἶχον ἀναγεννηθῇ αἱ χάριτες τῆς νεότη-
τος καὶ τῆς ὑγείας. Ἐσιώπα δὲ καὶ ἔδρε-
πε καθ' ὅσον ἄνθη. Ἀφοῦ δὲ κατήρτισεν
ἀνθοδέσμην ἀνεστέναξε καὶ εἶπε·

— Πόσα ἄνθη ἐσύναξα ἐπὶ ζωῆς μου!...
αὐτὰ δὲν εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἡγάπων
χθίς, καὶ τὰ αὐρίσινά δὲν θὰ εἶναι ἐκεῖνα
τὰ ὅποια ἀγαπῶ σήμερον.

Καὶ ἀτενίζουσα τὴν ἀνθοδέσμην, ἐφαί-
νετο ζητοῦσα ἀπὸ αὐτῆς τὴν λύσιν τῶν
λογισμῶν της· μετὰ δὲ ταῦτα στραφεῖ-
σα πρὸς τὸν Χαρίλαον·

— Τί γίνονται τὰ ἄνθη τοῦ παρελθόν-
τος χρόνου; ἠρώτησε.

— Μαραίνονται, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος.

Τότε προσηλώσασα γλυκὺ καὶ ἱλαρὸν τὸ
βλέμμα ἐπ' αὐτοῦ·

— Naί, ἐπανελάθε, μαραίνονται· δὲν
ἐπιστρέφουν πλέον τὰ ἴδια, εἶναι ὅμως
πάντοτε ἄνθη.

Οἱ ὀφθαλμοὶ της ἠκτινοβόλησαν αἴφνης
καὶ λαβοῦσα τὴν χεῖρα τοῦ Χαρίλαου·
— Ὡς καὶ σύ, εἶπεν ἄγνας περιστάσεις τῶν
δὲν κλαίω καὶ τῶν Βυρρῶνι, ὁ δημι-
ουργὸς ὁρμήσας τὴν τερατολογίαν καὶ ὁ ἀ-
νάγαγὼν εἰς νόμους ὠρισμένους τὸν
σχηματισμὸν τῶν τεράτων τούτων,
τῶν μέχρι τοῦδε θεωρουμένων ὡς
παιγνίων ἢ παρεκτροπῶν τῆς φύ-
σεως, ἦτο εἰλικρινὴς ἐν τῇ θρη-
σκείᾳ, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἐ-
πιφωνήσεως ἣν ἔθηκεν εἰς τὴν ἀρ-
χήν καὶ τὸ τέλος ἐνὸς τῶν συγγραμ-
ματικῶν του· — «Δοξά τῶ Θεῷ!...»

Αὐτὸς ὡσαύτως ἐπίστευεν εἰς τὴν
ὑπαρξίν της ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ
τῆς ἐκείθεν τοῦ τάφου ζωῆς. Ἐν τῷ

θὰ ἐνόμιζεν ὅτι συμβιοῖ μὲ τὸν Ἀρι-
στομένην;

Ἡ Ἐρατὼ ἦτο τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας ὡς
ὁδοιπόρος, ὅστις περιπατῶν ἐν τῷ σκότει,
ἀπαντᾷ αἴφνης κρημνόν. Καὶ ἂν μὲν διαβῇ
τὸν κρημνόν, σώζεται· ἂν δὲ ὀλισθήσῃ;...

Καθημένην ποτὲ εἰς τὸν κηπὸν της καὶ
χαράσσουσαν γραμμὰς ἐπὶ τῆς ἄμμου,
παρεκίνησεν αὐτὴν ὁ Χαρίλαος νὰ ὑπάγω-
σιν εἰς τὸν περίπατον τῶν Μεγάλων Μνη-
μάτων. Αὕτη δὲ ἀκούσασα προθύμως τὴν
πρότασιν· — Εὐχαρίστως, ἀπεκρίθη· διότι
αἰσθάνομαι πυρετὸν εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ
ἐλπίζω ὅτι θὰ μοῦ περάσῃ.

Καὶ ἀληθῶς οἱ ὀφθαλμοὶ της ἦσαν λαμ-
पुरοὶ καὶ κόκκινον τὸ πρόσωπόν της· πα-
ρατηρήσας δὲ ὁ Χαρίλαος ὅτι καὶ αἱ χεῖ-
ρές της ἔτρεμον·

— Σὲ συνέβη τι; ἠρώτησεν.

— Ὁχι! ἡ θεία μου σιγουρίζει τὰ ἀ-
σπρόβρουχα, καί, καθὼς ἡξεύρεις, ὅταν ἀρ-
χίσῃ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν, δὲν τελειώνει πο-

— Ἐμείνα μόνη... ἔπαιζα κύμβα-
λόφρονι κατὰ τύχην ἀνέγνωσα βι-
εὐπλάτων καὶ κατορθώματα ἵπποτων.
διδῶν τῶν νέων, καὶ ἴσθαι ὅστις τρέχων ἐ-
λα τοιαῦτα ὀνόματα, βασιλείων τοῦ ὁ-
σαυρον καὶ παρρηγορίαν ἐκ τοῦ ὀνόματος ὁ-
παράτου ἀμφιβολίας καὶ ἀπὸ ὀνόματος ὁ-
νιζομένης καρδίας καὶ στηρίζου τοῦ ἐγί-
εις τὴν εἰς Θεὸν καὶ τὴν γλυκεῖαν ἐκεῖ-
σίαν ἐλευθέραν πίστιν. Εἰς τὸ σπουδαῖον
πρωτότυπον εἰς τὴν γλῶσσάν μας ἔργο
κ. Ἰωάννου Σκαλτζούνη «Θρη-
σκὰ καὶ Ἐπιστήμη» ἀποντῶς
προμαχῶνες οὗτοι τῆς πίστεως, καὶ ε-
φορα ἀλλὰ εἰς τὴν γλῶσσάν μας ἐσ-
μετενεχθέντα τοῦ αὐτοῦ εἴδους ὡν γο-
τα· κορυφαῖοι δὲ τούτων εἰσὶν: Πρ
Βισκόβ, Λεβίτς καὶ Κοματρεφάξ. Ἀξί-
πίσης μυσίας ἰδιαίτερας τυγχάνει ἐντ